

Najljepši plodovi na drvetu otkupljenja

1. Duh novoga zavjeta.

MOŽDA ništa ne karakterizira tako jasno, a opet tako jednostavno i kratko odlike novoga zavjeta nad svim konkretnim odnosima Boga i čovjeka, kako ih nalazimo u tijeku povijesti čovječanstva, pa i nad samom starozavjetnom ekonomijom spasenja kao riječi: »συναγωγῆς« (od »συνάγω« = stjerati) i »ἐκκλησία« (od »ἐγκαλέω« = pozvati). Zaista! Dok u poganstvu pa i kod izabranog naroda prevladavaju motivi straha u čovjekovu odnosu prema Bogu — još kod Malahije, zadnjega od proroka, čitamo riječi: »Sin poštiva oca, a sluga gospodara svojega: ako sam ja dakle otac, gdje mi je poštivanje, i ako sam ja Gospodin, gdje je strah moj?«¹ —, dotle novi zavjet karakterizira neka obiteljska toplina: intimnost, blizina, ljubav i sloboda u čovjekovu odnosu prema Bogu. Dok se kroz sve knjige staroga zavjeta, kroz »zakon« (thora) i kroz »proroke« (hanebiim) kao crvena nit, kao dominanta i kao »leitmotiv« provlače izbrajanja zala i dobara, ponajviše još k tomu vremenitih, kao kazne i nagrade za vjernost i nevjeru Bogu, dotle u novozavjetnom kanonu cijelom sve te motive nadvikuje jedan — ljubav i sloboda djece Božje.

Klasički karakteriziraju mentalitet staroga zavjeta opomene Mojsijeve, kojima opominje narod, da obdržava sve zapovijesti Gospodnje, opomene, koje ostavlja i kao svoju oporuku. »Ako uzaslušaš glas Gospoda Boga svojega, da izvršuješ i držiš sve zapovijesti njegove, koje ti ja danas zapovijedam, uzvisit će te Gospod Bog tvoj više svih naroda na zemlji. I doći će na te svi ovi blagoslovi i stići će te... Blagosloven ti u gradu i blagosloven u polju! Blagosloven plod utrobe tvoje i plod zemlje tvoje i plod stoke tvoje, stada goveda tvojih i torovi ovaca tvojih! Blagoslovene tvoje žitnice i blagosloven tvoj suvišak. Blagosloven ćeš biti, kad dolaziš i kad polaziš. Dat će ti Gospod neprijatelje tvoje, koji ustanu na te, da padaju pred tobom; jednim će putem doći na te, a na sedam će puteva bježati od tebe... I vidjet će svi narodi na zemlji, da je ime Gospodnje prizvano na te, i bojat će se tebe... Otvorit će Gospod najbolje blago svoje, nebo, da dade dažd zemlji tvojoj na vrijeme; i blagoslovit će svako djelo ruku tvojih... Postavit će te Gospod za glavu, a ne za rep, i bit ćeš vazda gore, a ne dolje; samo ako uzaslušaš zapovijesti Gospoda Boga svojega... Ali ako ne uzaslušaš glasa Gospoda Boga svojega,... doći će na te sva ova prokletstva i stignut će te: Proklet ćeš biti u gradu i proklet u polju. Prokleta žitnica tvoja i proklet suvišak tvoj. Proklet plod utrobe

¹ Mal. 1, 3: »Filius honorat patrem, et servus dominum suum: si ergo pater ego sum, ubi est honor meus, et si Dominus ego, ubi est timor meus?«

tvoje i plod zemlje tvoje, krđovi goveda tvojih i stada ovaca tvojih. Proklet ćeš biti, kad dolaziš, i proklet, kad polaziš... Nebo, što je nad tobom, bit će mješeno, a zemlja, koju gaziš, gvozdена. Dat će Gospod za dažd zemlji tvojoj prah, a s neba će padati na tebe pepeo, dokle ne propadneš. Predat će te Gospod neprijateljima tvojim, da padaš pred njima; jednim ćeš putem izaći na njih, a na sedam ćeš putova bježati, i razasut ćeš se po svim kraljevstvima na zemlji... Vol tvoj klat će se pred tobom, a ti ga ne ćeš jesti. Magarac tvoj oteč će se na tvoje oči i ne će ti se vratiti... I izgubljen bit ćeš za priču i za podsmijeh svim narodima, u koje te odvede Gospod... Došljak, koji je s tobom u zemlji, popet će se nada te, i bit će viši; a ti ćeš sići dolje i bit ćeš niži. On će davati u zajam tebi, a ne ćeš ti davati u zajam njemu. On će postati glava, a ti ćeš postati rep. I doći će na te sva prokletstva ova i ponizit će te i stići će te, dokle se ne istrijebiš, jer nijesi slušao glasa Gospoda Boga svojega niti držao zapovijesti njegovih i uredaba, koje ti je zapovjedio...»²

Sasvim se drugi tonovi razliježu novim zavjetom i novozavjetnom liturgijom,³ listali mi Evanđeljem ili apostolskim poslanicama. »Budite savršeni, kaošto je savršen Otac vaš nebeski« čitamo u »konstitucijama« novozavjetnoga kraljevstva Božjega na zemlji, u besjedi na gori.⁴ »Dodoh da oganj bacim na zemlju, pa što hoću, nego da se zapali« čitamo kod sv. Luke. »Kad budem podignut od zemlje« t. j. kad umrem od smrti, koju mi zadala ljubav prema vama ljudima, tako čitamo kod sv. Ivana, »sve ću k sebi privući.«⁵ Kako se opaža razlika u žargonu Posrednika novoga i staroga zavjeta za života tako i u njihovoj oporuci pred smrt. »Ako me ljubite,« govori Spas u svojem oproštajnom govoru, »držite moje zapovijedi... Tko mene ljubi, moju će riječ držati, i Otac će moj ljubiti njega, i k njemu ćemo doći i kod njega se nastaniti... Ovo je moja zapovijed, da se ljubite među sobom, kaošto sam ja ljubio vas. Od ove ljubavi nitko veće nema, da tko položi život svoj za svoje prijatelje. Vi ste prijatelji moji, ako činite, što vam ja zapovijedam. Više vas ne zovem slugama, jer sluga ne zna, što radi njegov gospodar. Nego sam vas nazvao prijateljima, jer sam vam sve javio, što sam čuo od Oca svoga.«⁶ A onaj učenik, koga je utjelovljena Ljubav posebno ljubila, pa se stoga na strunama njegove duše izvila najdivnija jeka vječne Ljubavi, piše: »Vidite, kaku nam je ljubav dao Otac, da se djeca Božja zovemo i jesmo... Ljubezni! Ljubimo jedan drugoga, jer je ljubav od Boga, i svaki koji ima ljubav, od Boga je rođen i pozna Boga. A koji nema ljubavi, ne pozna Boga, jer je Bog ljubav... Ako ljubimo jedan drugoga, Bog ostaje u nama, i ljubav je Njegova savršena u nama... Bog je ljubav, i koji ostaje u ljubavi, u Bogu ostaje, i Bog ostaje u njemu.«⁷

² Deut. 28. pogl. Por. još na pr. Lev. 26. pogl. cijelo, zatim na pr. Ps. 1., 36., 44., 104., 105., 106., 108., 126., 127. (prema brojenju Vulgate!), Tužaljke Jeremije proroka, sve male proroke, osobito Agej 1. pogl., Joel 1. pogl. itd.

³ Kaošto u starom tako je i u novom zavjetu sv. Pismo dalo najljepše dijelove liturgije. Srce novozavjetne liturgije jesu dakako novozavjetni sv. spisi. I tu se da primijeniti ona stara: »lex orandi, lex credendi«!

⁴ Mt. 5, 48.

⁵ Iv. 12, 32.

⁶ Iv. 14—15 pogl.

⁷ Dakako da se ne smije ni to isticanje razlike između staroga i novoga zavjeta pretjeravati, kaošto su to činili već u najstarije doba neke sinkretisti-

Tek u ovoj perspektivi novoga zavjeta kadri smo barem naslutiti sav zamašaj centralne dogme svoje sv. vjere — dogme o presv. Trojstvu i za novi zavjet tako značajnoga prakticiranja ljubavi prema Bogu i bližnjemu, što ga je sv. Augustin zbio u riječi: »Ama et fac quod vis!«, prakticiranja, koje je najsavršenije u obliku evandeoskih savjeta odnosno zavjeta. Tim, što nam je Bog objavio tajnu presv. Trojstva, dao nam je kao djeci zaviriti u najintimnije odnose svojega božanskoga bića i života, a tim opet, što nam je po evandeoskim savjetima pokazao put i način, kako može razumno biće od krvi i mesa najdivnije zasvjedočiti svoju ljubav prema Bogu, dao nam je u ruku sredstvo, kojim ćemo pokazati, da smo svijesni te intimnosti i da znamo cijeniti toliko povjerenje. Prvo je dokaz, da nas Bog smatra svojtom, jer nitko svojih najintimnijih stvari ne povjerava prvom prolazniku na ulici (Mayenberg), a drugo dokaz, da u našim žilama teče Božja krv, da smo Božji rod; prvo poziv vlastitom djetetu, da kao pravi član obitelji dijeli s Roditeljem obiteljske tajne i tako se s Njime veže sa sve to nježnijim vezom intimnosti i ljubavi, a drugo odgovor i jeka te ljubavi u srcu, koje se probudilo do slatke svijesti, da je tako intimno vezano sa samim Izvorom svega rodbinstva... Zar se tu upravo ne nameće misao o nekoj unutrašnjoj vezi između zakona ljubavi i slobode djece Božje te istine o presv. Trojstvu? Zar ne dolazi sama po sebi slutnja o posebnoj vezi između evandeoskih savjeta i centralne istine novoga zavjeta, dogme presv. Trojstva, i centralnoga zakona novoga zavjeta, ljubavi i slobode djece Božje; između sv. zavjeta i najvišega zakona za ljudski um — istine o Trojstvu u jedinstvu te najvišega zakona za ljudsku volju — zakona ljubavi, kojom ostajemo mi u Bogu i Bog u nama?

2. Pečat novozavjetnoga duha na evandeoskim savjetima.

Pečat novozavjetnoga kraljevstva Božjega, što ga ima u pohrani Crkva katolička, nosi dakle na sebi dvije značajke, trag dvaju zakona: svijetlo presv. Trojstva i vatru božanske ljubavi. Tim se pečatom bilježi sve, što ima da pripadne novozavjetnomu kraljevstvu Božjemu, kraljevstvu Kristovu. Svaka duša redovno mora odmah na pragu toga kraljevstva da primi taj pečat: na svetom krštenju svi se krste »u ime Oca i Sina i Duha Svetoga« i svi primaju »ljubav Božju«, što »se izlila u srcima našima Duhom Svetim, koji nam je dan«,⁸ da »stanuje u nama«, koji nije »duh ropstva« nego »Duh posinjenja, u kojem vapijemo: Aba, Oče!«⁹ Sve specifički novozavjetno nosi taj dvostruki pečat, i

čke sekte (priscilijaniste!), za kojima se povelj i neki protestanti te počeli krio-
vovjerski razlikovati čak i starozavjetnoga i novozavjetnoga Boga.

⁸ Rim. 5, 5.

⁹ Vidi Rim. 8, 11—15.

što je koja uredba značajnija za taj zavjet, to se jače sjaji na njoj pečat Duha novoga zavjeta. Dosta se samo sjetiti tajne sv. Mise, toga srca Kristova kraljevstva, te sv. sakramenata, koji su bez sumnje per excellentiam značajkom nove ekonomije spasenja. Ogladamo li značenje i djelovanje tih svetih čina, studiramo li sv. obrede, što ih je Crkva Božja vođena Duhom Svetim, Duhom ljubavi, ustanovila, zamislimo li se u to, da nema nijedne Božje zapovijedi, koja bi direktno obvezivala ljude na svećeništvo, te da je prema tome egzistencija sv. Mise i sv. sakramenata takoreći posve prepuštena na milost i nemilost ljudskoj uvidavnosti i slobodi, tad nam se lako uvjeriti, kako sve to nosi na sebi jasan i velik pečat novozavjetnoga Duha ljubavi i slobode, jasno, da najvitalniji interesi novozavjetnoga čovječanstva imaju svoju garanciju tek u najintimnijoj vezi s presv. Trojstvom i s Duhom ljubavi...

Ako su dakle evanđeoski savjeti ili zavjeti, najpoznatiji u obliku redovničke profesije: zavjeta siromaštva, čistoće i poslušnosti, »najljepši plodovi na drvetu otkupljenja«, posebnom značajkom novoga zavjeta, tad se mora i na njima neobičnim sjajem sjati pečat novozavjetnoga Duha: pečat ljubavi i slobode djece Božje i pečat istine presv. Trojstva.

a) pečat ljubavi.

Zapitali mi kojugod časnu sestru ili se interesirali u kojega-god redovnika, što ga je dovelo do toga, te je primio na se obvezu svetih zavjeta, uvijek ćemo i uvijek dobiti jedan odgovor: »caritas Christi urget nos — in fide vivo filii Dei, qui dilexit me et tradidit semetipsum pro me — Ljubav Kristova sili nas — živim u vjeri Sina Božjega, koji me je ljubio i predao sebe za mene!¹⁰ Ispitujemo li otajne dubljine onih velikih duša — osnivača redova, pa zvali se oni Benedikto ili Dominik ili Franjo ili Ignacije Lojola, uvijek ćemo naći na dnu svega nastojanja, na oltaru njihova srca divnu sliku Sina Božjega, uokvirenu zlatnim okvirom zanosnoga oduševljenja, a pred njom kandilo neugasljive ljubavi. Krista nasljedovati, koliko je to samo moguće, to je misao vodičica sv. Ignacija, a svakidašnja molitva, da »mognemo Isusa što dublje spoznati, što žarče ljubiti i što srdačnije nasljedovati« amanet, što ga ostavlja svojim sinovima. No iz te zaljubljenosti u Krista, spontano niče preuzimanje obveza svetih zavjeta!

Jer Krist je inkarnirani novi zavjet, inkarnacija novozavjetnoga duha, u kojem se na najodličniji i najrealniji način veže prvi zakon ljudskoga uma — istina presv. Trojstva i prvi zakon ljudske volje — božanska ljubav... I zato će se na Njemu naj-savršenije ogledati evanđeoski savjeti, sv. zavjeti siromaštva, čistoće i poslušnosti...

¹⁰ 2 Kor. 5, 14. i Gal. 2, 20.

I zaista! Krist će ostati za sva vremena uzorom siromaštva, čistoće i poslušnosti. Ili tko bi se mogao nazvati siromahom, ako ne Onaj, koji je uopće mogao i početi svoju karijeru, karijeru Mesije i Otkupitelja samo tako, da je »sebe poništio«;¹¹ koji se rodio na putu u staji, u krajnjem siromaštvu, koji je umro bez igdje ičesa — jedino, što je mogao zadnjom voljom svojom ostaviti, bila Mu je vlastita Majka! — te u tudi grob bio sahranjen; koji je mladost svoju proživio nabijajući žuljeve za svakidašnju korice hljeba, što ga je zaista jeo »u znoju lica svojega«;¹² koji kao slavni rabi živi od milostinje i darova prijateljskih,¹³ te, kako se čini, zna čak i na blagdan sa svojim i gladovati;¹⁴ koji nema kuće ni kućišta.¹⁵ A može li se ma i za čas posumnjati, da je taj način života, da je toliko siromaštvo dragovoljno sam odabrao i svom dušom ljubio? On, kome su »Anđeli služili«,¹⁶ kojega »Otac svagda sluša«?¹⁷

Jednakom se ljepotom bljeska dragulj čistoće u bož. Spasa. Još u starom zavjetu kao da je Bog divnom simbolikom htio označiti tu odliku Mesijinu onim porođajima u starosti; tako se rodio Izak i sv. Ivan Krstitelj od staraca roditelja, a Samuel od majke nerotkinje više, rekli bismo, natprirodnim negoli prirodnim načinom. I baš ta odlika kao da je sva ovjenčana čudesima: što je bliže k Spasu, to se neobičnije stvari događaju, koje će pokazati, koliko On cijeni čistoću. Majka će Mu biti djevice, poočim djevac, koji će pristati protiv svega shvaćanja kod Židova na ženidbu, što joj je onda dao i ime, na ženidbu u posvemašnjoj čistoći, na Josipovsku ženidbu. I kroz cijeli svoj život bilo fizički bilo mistički u Crkvi Božjoj pokazivat će Isus i svojim naukom i svojom praksom, kako mu je baš čistoća neobično mila. Kako je divan prizor, kad Ga gledamo među nedužnom djecom i sama nedužna, među djecom, kojoj Ga baš ta nedužnost i privlači;¹⁸ kako je ozbiljna propovijed svemu svijetu, kad Bog-čovjek na posebni način poklanja svoju ljubav onome učeniku, koji se od svih Apostola isticao djevičanstvom, i kad na njemu zorno pokazuje u toliko zgoda, a napose, kad piše svoje evanđelje, što znače riječi iz besjede na gori: »Blaženi, koji su čista srca, jer će oni Boga vidjeti!«¹⁹ Značajno je, da din-dušmani Njegovi kraj sve svoje revnosti u traženju prigovora nesamo i ne pokušavaju na-

¹¹ Fil. 2, 7.

¹² Značajno je, da sv. Luka (2, 24.) uzima, kao da se samo sobom razumije, da je za Isusa u hramu prema zakonu trebalo prikazivati samo »dvije grlice ili dva golubića« kao za siromaha, a ne jagnje kao za bogate!

¹³ Vidi Lk 8, 2. 3.

¹⁴ Ibid. 6, 1. sqq. i paral.

¹⁵ Lk. 9, 58.: »Lisice imaju jame i ptice nebeske gnijezda, a Sin čovječji nema, gdje da zakloni glave.« Cfr. Mt 8, 20.

¹⁶ Mt 4, 11.

¹⁷ Iv. 11, 42.

¹⁸ Mk 10, 13—16. i paral.

¹⁹ Mt 5, 8.

baciti se blatom na čistoću »prestrogoga« rabija iz Nazareta, koji ne će ni da čuje za rasmusnu knjigu, nego se štoviše nadaju slo-
miti i Njegovo tako poznato milosrđe s grešnicima dovedavši Mu
preljubicu uhvaćenu u grijehu. Kako je za svojega fizičkoga ži-
vota na zemlji okupljao Spasitelj svijeta djevičanske duše oko
sebe, tako radi i u mističkom svojem životu. Povjesnica svje-
doči, da nigdje na svijetu nije načelo čista života tako jasno isti-
cano i tako dosljedno uzimano u obranu kao u katoličkoj Crkvi.
Krist u papinstvu jasno uči, a u Euharistiji moćno pomaže čist
život; u ovom sakramentu također traži djevičanske duše i samo
od njih želi biti posluživan: novozavjetni svećenik treba da bude
djevičanska duša! Nije li dakle Krist najdivnijim uzorom čistoće
za sva vremena?

A poslušnost? One duše, koje su dubokom meditacijom
nastojale prodrijeti u neshvatljive dubljine Isusove duševne i
duhovne fiziognomije, kao Apostol naroda sv. Pavao, koji je Du-
hom Svetim pomagan duboko i prodro onamo, smatraju najjačim
potezom Njegova karaktera poslušnost prema Ocu. Evo, kako
Pavao crta početak Kristova života: »Ulazeći u svijet govori: . . .
Evo dolazim, na čelu knjige pisano je za mene da učinim volju
Tvoju, Bože.«²⁰ A svršetak: »Ponizio je sam sebe postavši po-
slušan do smrti, do smrti na križu. A zato Ga i Bog uzvisi i da-
rova Mu ime, koje je nad svako ime, da se u ime Isusovo pokloni
svako koljeno onih, koji su na nebu i na zemlji i pod zemljom, i
svaki jezik prizna na slavu Boga Oca: Isus Krist jest Gospodin.«²¹

Učenikovo shvaćanje potvrđuje sam Gospodin, kad izjavljuje,
da sluša nesamo u izvođenju djela svojih nego i u svakoj odluci
volje svoje i pomisli te riječi razuma svojega, riječju da mu je
cijelo biće i žiće satkano od poslušnosti prema svetoj volji Očevoj.
»Zaista vam kažem, Sin ne može ništa činiti sam od sebe nego
što vidi, da Otac čini, jer što On čini, to i Sin čini jednako.«²²
»Ne tražim volje svoje nego volju Onoga, koji me je poslao« či-
tamo malo dalje,²³ »jer sam sišao s neba, ne da činim volju svoju
nego volju Onoga, koji me je poslao.«²⁴ »Ja ne mogu ništa činiti
sam od sebe. Kako čujem, sudim, i moj je sud pravedan«,²⁵ »Onaj,
koji me je poslao, istinit je, i ja ono govorim u svijetu, što sam
čuo od Njega«,²⁶ »ja govorim, što sam vidio kod Oca svoga«,²⁷
»što ja dakle govorim, onako govorim, kako mi je rekao Otac«. ²⁸
Riječju od poslušnosti u izvršivanju, voljom i razumom satkan je
najbolji život, što je igda protekao na ovoj zemlji. Tako tek
dobivamo puninu smisla onih malo zagonetnih riječi Isusovih:
»Jelo je moje, da činim volju Onoga, koji me je poslao, i da iz-

²⁰ Žid. 10, 5—7.

²¹ Fil. 2, 8. sqq.

²² Iv. 5, 19.

²³ Ibid. 5, 30.

²⁴ Ibid. 6, 38.

²⁵ Ibid. 5, 30.

²⁶ Ibid. 8, 26.

²⁷ Ibid. 8, 38.

²⁸ Ibid. 10, 50.

vršim djelo Njegovo.«²⁹ Kao da kaže: Ono, od čega ja živim, od čega je sastavljeno cijelo moje biće, biće Boga-čovjeka, jest ovisnost o Bogu, poslušnost prema svetoj volji Njegovoj. Predaleko bi nas odvelo, kad bismo od kolijevke do groba Spasova htjeli pratiti sve pojedine momente, u kojima se pokazala ta poslušnost. Neka je dosta sjetiti samo na onu ganutljivu scenu u Getsemaniju, gdje se Sin bori s Ocem, ali i u toj borbi nadvikuje sve muke svojom tišinom jedan glas: »Ali ne, kako ja hoću, nego kako Ti!«³⁰ Je li uopće moguće, da ikoje stvorenje stigne poslušnost, kojom je sâm Bog Boga slušao?

Vršenje tih evanđeoskih savjeta nosilo je kako kod Spasa tako i kod Njegovih sljedbenika pečat novozavjetne ljubavi. »Da pozna svijet, da ljubim Oca, i kako mi je zapovjedio Otac, onako činim.«³¹ »Kaošto Otac ljubi mene, tako sam i ja ljubio vas. Ostanite u mojoj ljubavi. Ako moje zapovijedi uzdržite, ostat ćete u mojoj ljubavi, kaošto sam i ja održao zapovijedi svoga Oca i ostajem u Njegovoj ljubavi.«³² U obdržavanju zavjeta siromaštva, čistoće i poslušnosti neprestano se obistinjuje ona: »Kad budem podignut od zemlje, sve ću privući k sebi!«

b) pečat tajne presvetoga Trojstva.

Ali ne nose evanđeoski savjeti na sebi samo pečata novozavjetne Božje tajne — tajne presv. Trojstva. Ta ljubav i ta tajna zaigrale su se u Kristu na najdivniji način; one sačinjavaju bit Njegovu, Njegov »esse«, one daju ključ k tajni Njegova bića. No i tu vrijedi ona »operari sequitur esse — djelovanje uzroka zavisit će od vlastite mu prirode«! Zašto je Krist obdržavao evanđeoske savjete u najintimnijoj vezi s tajnom presv. Trojstva, da se Bog, koji je Otac i Sin i Duh Sveti, neobično proslavljuje njima, riječju: da su zavjeti uistinu »ad maiorem gloriam Dei unius et trini — na veću slavu Boga jednoga u Trojstvu«?

Pa zaista! Kakova je misao nosila ono potpuno siromaštvo bož. Spasa, koje je svemu svijetu glasno i jasno govorilo, kako Sinu Božjemu ne imponira sve blago i bogatstvo ovoga svijeta, da sve to smatra blatom, jer Mu je dosta sam Otac nebeski. Mesiji je dosta sam Bog, što ga posjeduje na najintimniji način — hipostatskim sjedinjenjem. Siromaštvo Sina Božjega na zemlji jedna je pjesma, koje je neprestanim refrainom: »Bože moj i sve moje!«, neprestana molitva: »Ego dixi: Deus meus est tu, quoniam bonorum meorum non eges! — Rekoh: Bog si moj, jer ti mojih dobara ne treba!«³³ Siromaštvom svojim utjelovljena Riječ Božja i opet pokazuje, da je uistinu »splendor gloriae et figura substantiae eius — sjaj slave i slika bivstva« Očeva.³⁴ Jer Otac je, kako nas

²⁹ Iv. 4, 34.

³⁰ Mt. 26, 39.

³² Ibid. 15, 9. 10.

³³ Ps. 15, 2.

³⁴ Žid. 1, 3.

uči teologija, »principium sine principio — počelo bez počela«, zadnji korijen Božanstva, koji u punini svojega Božanstva sve ima i ničega ne treba; ne treba pače niti društva, da s njime podijeli svoje blaženstvo i svoju sreću, jer nužno nosi u sebi jednakoga Sina i Duha Svetoga te tako, kako zgodno opaža De Ponte u svojim klasičkim razmatranjima, ima dobro, sadržano u tom, da je Jedini, ali bez onoga zla, da bi bio sâm! Tako nam se eto čini, da je zavjet siromaštva povezan uskim vezom s tajnom presv. Trojstva i da se može napose dovesti u vezu s prvom božanskom Osobom, s Ocem.

Isti taj zavjet značit će tu veliku tajnu kod svih drugih ljudi posredništvom Kristovim: njima će taj zavjet izravno biti jezikom, koji će neposredno govoriti Kristu, Posredniku između Boga i ljudi, onako, kaošto pjeva jedna božićna pjesmica u Djakovštini, kad u krajnjem siromaštvu betlehemske stajice meće bl. Gospi u usta riječi:

*»Tvoja majka sirotica
I hranitelj tvoj,
Mi smo s Tobom prebogati,
Oj Božiću moj!«*

I čistoću, od koje je bilo izatkano — bož. Spas rođen je od Djevice! — i kojom se okružilo cijelo biće Isusovo, nosi, ako se ne varamo, jedna duboka misao, koja je u tijesnom odnosu prema tajni presv. Trojstva. Jer, barem po našem ljudskom shvaćanju, ni u kojem se momentu ne očituje tako jasno, da je Bog čisti Duh kao u tajni vječnoga rađanja Sina od Oca bez majke i njihova međusobna vezivanja supstancijskom ljubavi — Duhom Svetim. Zato se utjelovljena Riječ Božja rada kao čovjek od Majke bez oca, Majke Djevice zaručenoj s Djevicom i ostaje Djevicom do smrti te ljubi djevice s posebnom ljubavi! I zato je čistoća Isusova u posebnom odnosu prema tajni presv. Trojstva te kao da na posebn način označuje Duha Svetoga, koji, kako Mu i samo ime kaže, najočitiije pokazuje, da je Bog čisti duh, pokazuje kao treća osoba Božanstva izlaženjem od Oca i Sina i vezanjem njihovim u najčišćoj ljubavi, pošto se u djevičanskom rađanju Sina od Oca pokazao Bog kao duh, da jest čisti Duh. Zato ima Duh Sveti, kako uči teologija, misiju, da poveže Boga i čovjeka u jednoj osobi Kristovoj, da omogući, te se začne i rodi Krist, i da preporada duše ljudske i veže ih duhovnim načinom s nebeskim Ocem, s presv. Trojstvom. Duhu se Svetom stoga napose pripisuje utjelovljenje Sina Božjega i posvećivanje ljudi. I ovdje vrijedi za sve ljude osim Krista, da po Kristu kao zaručniku svojih duša dolaze obdržavajući čistoću do posebnoga slavljenja presv. Trojstva, do posebnoga odnosa prema Duhu Svetomu, kaošto se to i opet najljepše vidi kod Majke Božje, koja po Kristu i radi Krista dolazi u posebni odnos prema Duhu Svetomu: »Anđeo Gospodnji navijesti Mariji, i Ona začne po Duhu Svetom«!

Napokon, ako se pitamo, gdje je onaj najdublji razlog, zašto Utjelovljena Riječ Božja tako divno obdržava poslušnost prema nebeskom Ocu, koja je najdublja misao, što nosi to tako divno vladanje, tad i opet dolazimo do tajne presv. Trojstva. Poznato je i opet, da su u Bogu tri osobe, a samo jedna jedina božanska priroda. Poznato je i to, da u Bogu nema stvarne razlike između prirode i moći (razuma i volje) i njihova čina (misli i odluke). Iz toga slijedi, da su Otac i Sin i Duh Sveti jednoga razuma i jedne volje, pače iste misli i iste odluke. Sve tri osobe misle jedno i hoće jedno te isto istim istovjetnim činom razuma i volje i jednako istim djelovanjem djeluju i stvaraju izvan sebe svu stvarnost kao jedan jedinstveni Uzrok sviju stvari. Kad je dakle Krist kao čovjek slušao u svemu izvršavanju, u odlukama i u mislima Oca nebeskoga, kad je bio poslušan poslušnošću djela, volje i razuma, tad je to i opet bila u Njegovoj stvorenoj ljudskoj prirodi divna slika onoga, što se zbiva u otajstvenim dublinama presv. Trojstva, gdje Otac i Sin jedne volje i jedne misli te kao jedno počelo stupaju u odnos prema Duhu Svetomu, kojemu zajedno predaju cijelu svoju prirodu. Pa budući da je prva takova zajednica djelovanja, volje i razuma između Sina i Oca, stoga mislimo, da dobiva Sin »misiju«, e poslušnošću proslavi Boga na zemlji i izbavi čovječanstvo, i da se poslušnošću posebnim načinom označuje Bog Sin, da se njome stupa u posebni odnos prema drugoj Osobi presv. Trojstva. I opet valja za sve ljude, koji obdržavaju zavjet poslušnosti, da po Kristu stupaju u posebni odnos prema presv. Trojstvu, kaošto se to i opet najbolje vidi na primjeru bl. Gospe, koja svojom predanom izjavom poslušnosti: »Evo me sluškinje Gospodnje, neka mi bude po riječi Tvojoj!«³⁵ te sv. Josipa, koji se na želju neba »ne boji uzeti Mariju, ženu svoju«,³⁶ i tako dolaze u svoj posebno intimni odnos prema Sinu Božjemu!³⁷

Tako je u našoj sv. vjeri sve međusobno božanski duboko motivirano i među se povezano. Zaista i na očigled katoličkog redovništva, na očigled evanđeoskih savjeta i sv. zavjeta moramo zadivljeni klicati sa sv. Pavlom: »O dubljino bogatstva i mudrosti i znanja Božjega! Kako su nedokučljivi sudovi Njegovi i neistražljivi putovi Njegovi. Jer tko je upoznao misao Gospodnju? Ili tko Mu je bio savjetnik? Ili tko Mu je prije što dao, da Mu se uzvрати? Jer je sve od Njega i po Njemu i u Njemu. Njemu slava u vijek. Amen.« (Rim. 11, 33-36.)

³⁵ Vidi Mt 1, 20.

³⁶ Lk 1, 38.

³⁷ Držim, da kako prema svjedočanstvu sv. Pisma tako i prema cijeloj predaji valja reći, da se i kod bl. Gospe i kod sv. Josipa radilo »de consilio«, a ne »de praecepto«, dakle o stvarima, koje prelaze okvir strogih Božjih zapovijedi. Ako poredimo zavjete evanđeoske i misli, koje su na njihovu dnu prema dosele izloženomu, s Božjim zapovijedima, tad nam udara u oči, da se u zavjetima zaista nalazi vrhunac kršćanstva. Jer i obdržavanje zapovijedi ide za ostvarenjem istih ideja, koje nose i zavjete, ali to biva nesavršenijim nači-

3. Evanđeoski savjeti i sloboda djece Božje.

Nakon svega dosele izvedenoga ne će nas ni najmanje začuditi, da prakticiranje evanđeoskih savjeta znači najveću sigurnost te prema tomu i najveću slobodu djece Božje. To bismo mogli već aposteriori zaključiti odatle, što svakidašnje iskustvo s neprijateljima Crkve pokazuje, da redovnici imaju najviše sigurnosti i slobode u radu za zadatke i ciljeve kraljevstva Božjega na zemlji kao pomoćne čete hijerarhije. Jer, čim dušmani njezini žele nauditi Crkvi i oslabiti je, odmah se sav njihov bijes iskaljuje najprije na redovnicima i redovnicama. Zakoni i zakonski projekti o redovnicima na dnevnom su redu; tã izgubi li Crkva — tako se kalkulira — u kojem kraju, u kojoj zemlji, u kojem narodu redovnice, izgubila je najvrijedniji i najveći dio svoje slobode, slobode djece Božje. No istotako iskustvo pokazuje, da svi ti zakoni i za-

nom. Jer i Božje zapovijedi očevidno traže ponajprije *poslušnost* prema Bogu, zatim barem toliko duhovno *siromaštvo*, koliko je potrebno, eda čovjek bude pripravan radije sve drugo izgubiti negoli Boga grijehom ostaviti, te napokon i *čistoću*, koju je kršćanstvo najviše diglo, i za koju se bje najžešći boj. Još opažamo kod poređivanja Božjih zapovijedi i evanđeoskih savjeta, da su ti savjeti, rekli bismo, nužnim vezom i unutrašnjim načinom vezani s Božjom milošću — prirodna posljedica njihova intimna odnosa prema presv. Trojstvu! —, te ih na pr. kod čovjeka u čisto prirodnom redu ne bi bilo, dok su zapovijedi njome vezani izvanjskim načinom i kao slučajno slobodnom odlukom Božjom, te bi se morale i bez natprirodne milosti obdržavati, makar čovjek i ne bio dignut u natprirodni red. Ako li poredimo zavjete međusobno, tad ćemo opaziti, da siromaštvo i poslušnost mogu savršeno označivati svoju misao, makar čovjek i upotrebljavao vremenita dobra i služio se svojim sudom, odlukom i djelovanjem, jer savršenstvo toga značenja raste to više, što se više *duh* oslobađa od želje za prolaznim zadovoljstvom. Kod trećega naprotiv savršenstvo raste to više, što se bolje tijelo oslobodilo težnje za tim zadovoljstvom, i što veća sloboda duha u tom pogledu potrebna je zato, da se tijelo mogne što savršenije osloboditi. Možda je i tu jedan razlog, da Crkva vođena duhom Kristovim izričito nameće svojim svećenicima, makar i ne bili redovnicima, samo obvezu na celibat, koja je jednaka zavjetu čistoće. *Jedan* razlog rekoh stoga, jer je očito, da celibat ima veliko socijalno značenje te baš on omogućuje svećeniku, da se sav preda svom uzvišenom zadatku. Ipak je navedeni razlog ontologijskim korijenom, iz kojega baš i niče tolika socijalna korist celibata. Jer jasno je, da će svaka stvar biti za čovjeka pojedinca i za cijelo čovječanstvo to korisnija, što više božanskoga ima na sebi, što je intimnije vezana s Bogom, koji je Otac i Sin i Duh Sveti. Zato u ovom pokušaju sintetičkoga tumačenja sv. zavjeta u okviru novozavjetne ekonomije spasenja i nismo govorili o socijalnom i kulturnom značenju pojedinih evanđeoskih savjeta, premda je ono očito i dalo bi se o njemu mnogo toga reći. Ali to je značenje i ta korist njihova sadržana u njihovoj unutrašnjoj povezanosti sa životom milosti i tajanstvenim Božjim bićem, iz koje se onda logičkom silom dade izvesti. I sv. su zavjeti klasičkim dokazom, kako »*gratia naturam non destruit sed perficit* — milost prirode ljudske ne razara nego usavršuje.«

konski projekti ipak ne mogu nigdje toliko nauditi Crkvi, dok je u narodu živ, zdrav i snažan životni princip, koji se očituje u cvjetanju redovničkih zvanja. U takovu je slučaju progonstvo redovnika tek bura, što trese snažnim deblom, te ga sili, da to dublje zarije korijenje. Ali, ako u kojem narodu nema redovničkih poziva, ako u njemu nestaje smisla, razumijevanja i ljubavi za redovnički stalež, tad je to znak, da je utjecaj životnoga principa u dotičnom kraju, u onom narodu popustio, da je ta grana na deblu Crkve počela venuti i da će domala i bez bure i oluje sama otpasti; tada i samo se tada može reći, da je Crkva u takovu kraju izgubivši redovnike izgubila najvrijedniji i najveći dio svoje slobode, slobode djece Božje...

No i apriori se dade jasno pokazati sa sv. Tomom, da evanđeoski savjeti dovode do najveće sigurnosti i slobode djece Božje. Klasički određuje neprijatelja, s kojim se svakomu čovjeku svaki dan razbijati — »militia est (enim) vita hominis super terram (jer je život čovjekov na zemlji jedno ratovanje) —, i koji neprestano zarobljuju njegovo ljudsko dostojanstvo i plemstvo djece Božje, sv. Ivan Apostol riječima: »Sve, što je na svijetu, požuda je tijela i požuda očiju i oholost života, to nije od Oca nego je od ovoga svijeta. I svijet prolazi i požuda njegova, a tko čini volju Božju, ostaje dovijeka.«³⁸ I jedan samo pogled na evanđeoske savjete i na ovoga neprijatelja čovjekove duhovne slobode pokazuje, kako ti savjeti direktno navaljuju na tog neprijatelja, kako upravo kidaju svaki lanac ropstva, što mu ga kuša nametnuti. Ako je u zapovijedima Božjim već dano uže spasenja, dignut bedem obrane za čovjekovu dušu i dano jamstvo neprolaznosti: »svijet prolazi i požuda njegova, a tko čini volju Božju, ostaje dovijeka«, veli sv. Ivan, tad je to sve podvostručeno, tad je uz bedeme dignuto još i predzide — »murus et antemurale«! — sv. zavjetima! I, ako se čovjek obdržavanjem Božjih zapovijedi otimlje raspadljivoj materiji, množi u sebi božanski život milosti i tako osigurava vječni život, tad obdržavanje sv. zavjeta diže do najviših visina duhovne slobode, do najvjernijega odsjeva najčišćega, suverenoga Duha te tako neobično snaži i množi život milosti — teolozi sa sv. Tomom na čelu pripisuju redovničkoj profesiji učinke sv. krsta — i osigurava blaženu vječnost. Jer vječnost je Bog, pa što koja stvar nosi u sebi veću sličnost s Bogom, to je trajnija, to sigurnija za svoju vrijednost odnosno egzistenciju. Zar se ne bi s posebnim pravom moglo reći za one, koji obdržavaju nesamo zapovijedi nego i savjete Božje: »Ego dixi: dii estis et filii Excelsi omnes — rekoh: vi ste bogovi (božanskoga koljena) i sinovi Najvišega svi«, najslobodnija bića?

»*Ἐξουσία*«, ime novozavjetnoga kraljevstva Božjega na zemlji, tako smo rekli na početku, upravo je značajkom, programom novoga zavjeta. A u toj zajednici otajstva Istine i Ljubavi, oduvijek

³⁸ Job 7, 1.

³⁹ 1 Iv. 2, 16. 17.

je redovništvo bilo i smatralo se kao »praecipuum decus et ornamentum — posebna dika i ures«, jer je posebno vezano s otajstvom Istine i Ljubavi, jer je unutrašnjim načinom povezano s tajanstvenim životom Božje milosti, što vrije i ključa i teče Crkvom. Baš stoga i jest redovništvo: razumijevanje za nj, bogatstvo ili siromaštvo njegovih zvanja, mnogostrukost njegova i duh njegov mjerilom za stupanj pravoga katoličkoga života u pojedinim narodima, a gotovo bismo rekli i znakom za raspoznavanje prave Crkve Kristove i pravoga crkvenoga duha. Pa, jer je to izvrsniji plod otkupljenja, što je veći i u sebi vrijedniji, to se može reći, da je redovništvo, da su redovnička zvanja baš radi evandeoskih savjeta i sv. zavjeta najljepšim plodovima na drvetu otkupljenja.

K. Grimm D. I.